

Betänkandet: En möjlighet till småskalig försäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Remissvar från Karolinska Institutet

Som Sveriges enda hälsouniversitet har Karolinska Institutet (KI) som övergripande vision att driva utvecklingen av kunskap om livet och verka för en bättre hälsa för alla. Med vetskapen om att alkoholens skadeverkningar är ett av våra stora folkhälsoproblem har KI ett starkt engagemang att driva så väl forskning som undervisning om alkohol, alltifrån grundläggande kunskap om alkoholmolekylens verkningar till psykologi och alkoholpolicy. Vid KI verkar flera av landets framträdande forskare inom alkohol i dess olika aspekter, inklusive folkhälsa och alkoholpolicy.

Det finns stark vetenskaplig evidens för vilka alkoholpolitiska åtgärder som har betydelse för att minska alkoholkonsumtion och skadeverkningar. Till dessa hör tillgänglighetsbegränsningar, i form av åldersgränser, öppethållande och marknadsföring. Socialt inriktade detaljhandelsmonopol är också bland de åtgärder med störst effekt som anges i Världshälsoorganisationens (WHO:s) strategi mot alkoholskador.

Det svenska detaljhandelsmonopolet, Systembolaget, har en viktig uppgift i att upprätthålla tillgänglighetsbegränsningen. Om Sveriges regering och riksdag skulle genomföra ett förslag om att vidga försäljningsmöjligheterna för alkohol skulle vi kraftigt minska trovärdigheten i vår syn på tillgänglighetsbegränsning som viktigt alkoholpolitiskt instrument. När Sverige medgavs rätten att behålla alkoholmonopolet betonade EU-domstolen att detta motiverades av folkhälsoskäl och att alkoholpolitiken måste vara sammanhängande och systematisk för att upprätthålla detta folkhälsomål. Förslagen i utredningen bidrar inte till folkhälsan och är ett avsteg från en sammanhängande och systematisk alkoholpolitik.

Dessutom går förslaget emot EU-rätten i och med att gårdsförsäljning innebär att svenska produkter skulle gynnas framför utländska. Utredningen gör bedömningen att omfattningen av gårdsförsäljningen är så begränsad att den ändå skulle accepteras av kommission och domstol. Om detta tvistar dock experter på EU-rätt.

De sedan länge diskuterade tankarna på "gårdsförsäljning" har motiverats också av vad som kan anses vara miljö- och hälsomässigt främjande av landsbygdsutveckling och lokal fruktförädling. Huvudförslaget i utredningen innebär dock att de nya försäljningspunkterna inte behöver vara förlagda till landsbygden, och heller inte bygga på egenodlade produkter. Detta talar för att snarare än landsbygdsutveckling främjar förslaget en utökning av försäljningspunkter för alkohol, vilket återigen kraftigt underminerar det försäljningsmonopol som fungerar mycket bra i Sverige och har starkt stöd i befolkningen.

Sammanfattningsvis anser KI att förslaget innebär att Sverige gör avsteg från sin restriktiva linje när det gäller detaljhandel med alkohol. Förslaget riskerar att utmana Sveriges hittills lyckosamma balansering av EU-rätten så att detaljhandelsmonopolet inte kan upprätthållas. På sikt innebär det risk för ökad konsumtion och ökade skadeverkningar. KI avstyrker därför utredningens förslag.